

ombudsman
veřejný ochránce práv

Karel Suda

PRÁVNÍ POSTAVENÍ TRANS LIDÍ V KONTEXTU ZMĚNY POHLAVÍ 1

POSTUP VEŘEJNÉ OCHRÁNKY PRÁV, ZMĚNA POHLAVÍ PODMÍNĚNÁ STERILIZACÍ

SPOLEČNĚ PROTI DISKRIMINACI

16. KVĚTEN 2018

- Trans lidé jsou jednou ze sexuálních menšin zastoupenou na celém světě – jejich pohlavní identita bývá příčinou méně příznivého zacházení
- **Výzkum FRA (2014)**
  - 54 % respondentů pocit diskriminace
  - 34 % zažilo násilí či vyhrožování
  - 94 % se domnívá, že pokud by zástupci státu výrazněji prosazovali práva trans lidí, umožnilo by to pohodlnější život

- Diskriminace, **metodická pomoc konkrétním obětem** – *nevydání zápočtového listu, obtěžování na pracovišti,...* (AntidZ: pohlavní identifikace náleží pod vymezený chráněný důvod „pohlaví“)
- **Systémové iniciativy** na poli **práva na rovné zacházení** – tam, kde zákon nereflektuje specifickou situaci trans lidí
  - Dle Dr. Pechové trápí v reálném životě trans lidi zejména tři problémy: doklady o vzdělání, potvrzení o zaměstnání, publicita veřejných rejstříků
- Problematika „nucených sterilizací“ na poli **přispívání k ochraně základních práv a svobod** (viz dále)

**PODMÍNKA STERILIZACE
V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ ZMĚNĚ POHLAVÍ TRANS LIDÍ**

PROČ SE OCHRÁNKYNĚ ZABÝVÁ PODMÍNKAMI ZMĚNY POHLAVÍ?

Případ T. H. (I)

ombudsman
veřejný ochránce práv

- Stěžovatelka se od dětství neidentifikuje s mužským pohlavím, usiluje o změnu RČ – MV informovalo, že požadovanou změnu nelze provést
- Podnět (2012) – **zpráva ochránce z r. 2015 (206/2012/DIS)**: nejedná se o pochybení správního úřadu, může se jednat o rozpor zákonné úpravy s ústavním pořádkem (posouzení přísluší ÚS)
- **Správní žaloba** in eventum k MS: zamítnuto – rozklad
- Souběžně s žalobou **ústavní stížnost** (porušení práva na rovné zacházení, osobní nedotknutelnost, soukromý a rodinný život, ochrana zdraví) – **usnesení III. ÚS 3376/16**: ústavní stížnost je předčasná (princip subsidiarity, věci by se nejprve měly zabývat správní soudy) – stěžovatelka má později možnost ÚS uplatnit znovu

PROČ SE OCHRÁNKYNĚ ZABÝVÁ PODMÍNKAMI ZMĚNY POHLAVÍ?

Případ T. H. (II)

ombudsman
veřejný ochránce práv

- **Kasační stížnost k NSS**
  - Není-li si žalobce jist, může žalovat in eventum (proti rozhodnutí i proti nezákonnému zásahu), jedná se v podstatě o dvě žaloby na jednom papíře soud se musí zabývat oběma žalobními petity
  - Úkon MV je oznámení o nezahájení řízení dle č. IV. SŘ – opravný prostředek není přípustný = nelze jej vyžadovat
  - Vraceno MS, ať posoudí nezákonný zásah
- Stěžovatelka mezi tím preventivně uplatnila **rozklad** – po rozhodnutí o KS žádala o posouzení tohoto podání dle obsahu jakožto **opatření proti nečinnosti**

PROČ SE OCHRÁNKYNĚ ZABÝVÁ PODMÍNKAMI ZMĚNY POHLAVÍ?

Aktuální judikatura ESLP (I)

ombudsman
veřejný ochránce práv

- Od r. 1986 judikatura týkající se práv trans lidí v kontextu porušení čl. 8 ÚOLPZS (*Rees vs. Spojené království*)
- Průlomový rozsudek v r. 2017 ve spojených věcech *A. P., Garçon a Nicot proti Francii* – podmínka zneplodnění (nevratné změny fyziologických charakteristik) v přístupu k úřední změně pohlaví porušuje čl. 8 ÚOLPZS

PROČ SE OCHRÁNKYNĚ ZABÝVÁ PODMÍNKAMI ZMĚNY POHLAVÍ?

Aktuální judikatura ESLP (II)

ombudsman
veřejný ochránce práv

- Ochránkyně se domnívá, že ČR za těchto okolností **neakceptuje uznávaný standard ochrany LP** (ač se dosud ÚS nevyjádřil k meritu)
- Bezprostředně reaguje na judikaturu, usiluje o změnu existující právní úpravy – striktní uvedení v soulad s judikaturou
- V dosavadní iniciativě ochránkyně dále, za hranice vymezené judikaturou ESLP, strategicky nesměřuje (pomíjí otázky demedikalizace transsexuality, zákaz jakékoli léčby, zavedení třetího pohlaví, apod.)
- V Evropě navíc k dnešnímu dni již **okolo 20ti států, které nevyžadují sterilizaci jako podmínku k úřední změně pohlaví** (vč. států jako Ukrajina, Moldávie či Polsko)

- říjen 2017: **oslovení gesčních resortů** (MS, MZ) s poukazem na aktuální judikaturu, doporučení diskuse nad změnou + osobní setkání ochránkyne s ministrem Pelikánem
- prosinec 2017 až leden 2018: **komunikace s MS** – pracovní verze návrhu novely právní úpravy
- **Setkání s Dr. Pechovou a Dr. Fifkovou**
- leden 2018: zásadní **připomínka k Návrhu legislativních prací vlády na zbývající část roku 2018** – výsledek „rozpor“ (prozatím nedošlo ke shodě na řešení)
- Účast na čtvrtletních zasedáních **Kolegia expertů k výkonu rozsudků ESLP a provádění EÚLP**
- **Legislativní doporučení PS PČR**
  - Odkaz na praktické problémy v životě trans lidí, aktuální judikaturu
  - Potřeba náležitého uznání, minimalizace zásahů do tělesné integrity, právo na uznání identity, dostatečné garance nezneužívání i bez sterilizace

- **§ 29 OZ:** změna pohlaví jako **součást problematiky civilního statusu osoby** - vymezení změny pohlaví ve vazbě na chirurgický zákrok při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů (modelace, umělé vytvoření PO)
- **ZSZŠ:** změna pohlaví jako **konkrétní zdravotní služba**
  - **§ 21/1:** provedení zdravotních úkonů za účelem chirurgického zákroku změny pohlaví při současném znemožnění reprodukční funkce – **podmínka zneplodnění**
  - **§ 21/3:** chirurgické výkony provedeny k písemné žádosti – třeba udělení písemného souhlasu s provedením - **je „souhlas“ skutečně souhlasem?**
- **Jaký je účel obou právních úprav? Kde je třeba změn?**

LEGISLATIVNÍ PRÁCE A TEZE PŘIPRAVOVANÉ NOVELY

ombudsman
veřejný ochránce práv

- **Současný stav legislativních prací?** - Jak nyní postupuje MSp, jak MZ, jaké jsou problémy?
- Jaké by měly být **stěžejní body právní úpravy**, aby vyhovovala závazkům ČR a byla přijatelná?
- Jaké jsou konkrétní **průnikové body s agendou MV** – co je třeba v právní úpravě reflektovat a jakým způsobem, kde jsou problémy?
- **Konkrétní náměty:**
  - Co je provedením změny pohlaví? Co bude zákon vyžadovat? Jaké předpoklady budou muset být splněny?
  - Kdy je změna pohlaví dovršena?
  - Jakým dokumentem bude změna pohlaví prokazována? Kdo jej vydá?
  - Jaké další problémy bude třeba řešit?
  - Co úpravy navazujících zákonů, zejména v matriční agendě?

ombudsman
veřejný ochránce práv

DĚKUJEME ZA POZORNOST!

KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV
ÚDOLNÍ 39
602 00 BRNO
CZECH REPUBLIC

WWW.OCHRANCE.CZ

WWW.ESO.OCHRANCE.CZ

[WWW.FACEBOOK.COM:
OMBUDSMAN](http://WWW.FACEBOOK.COM: OMBUDSMAN)

[WWW.TWITTER.COM/OCHRANCE
PRÁV](http://WWW.TWITTER.COM/OCHRANCE PRÁV)